

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/narodowe-sily-zbrojne/106774,Egzekucja-zolnierzy-Narodowych-Sil-Zbrojnych-w-Dreznie.html>

Plac na którym wykonywano egzekucje

ARTYKUŁ

Egzekucja żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych w Dreźnie

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: RAFAŁ SIERCHUŁA 24.04.2024

12 stycznia 1944 r. w kompleksie więziennym w Dreźnie przy placu Monachijskim odbyła się ostatnia w tym miejscu duża egzekucja żołnierzy

polskiej konspiracji niepodległościowej.

Jako pierwszy od ostrza gilotyny zginął o 18:10 Stefan Grządziela (pseudonim: Tadeusz, Teodor), urodzony w 1909 r., przedwojenny właściciel warsztatu ślusarsko-mechanicznego w Kole, kierownik Sekcji Młodych Stronnictwa Narodowego, komendant powiatowy Narodowej Organizacji Wojskowej i Narodowych Sił zbrojnych.

W trakcie II wojny światowej w Dreźnie wykonano 84 wyroki śmierci na polskich konspiratorach.

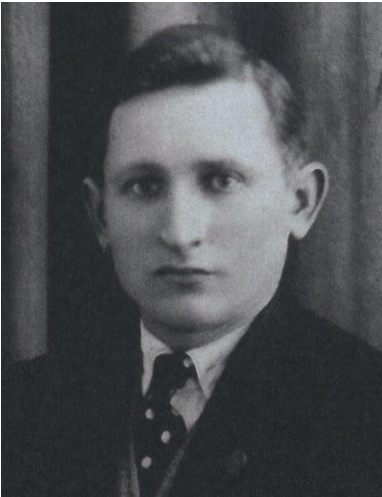
Dwie minuty później jego los podzielił Bolesław Woszczyński ps. Żółtowiec, Lis, Broniek, rocznik 1906, łącznik i kolporter prasy konspiracyjnej z Osieka Wielkiego. O 18:14 i 18:16 zgilotynowani zostali: Antoni Cyrułowski, urodzony w 1912 r., urzędnik gminny, mieszkaniec Dębów Szlacheckich, zaopatrujący organizacje w niemieckie dokumenty i Kazimierz Fejcho, mistrz murarski, rocznik 1895, mieszkający w Sompolnie. W minutę po jego egzekucji taki sam los spotkał Stanisława Wesołowskiego, urodzonego w 1903 r. mieszkańca Kłodawy, zaangażowanego w pozyskiwanie niemieckich dokumentów.

Błyskawiczne egzekucje

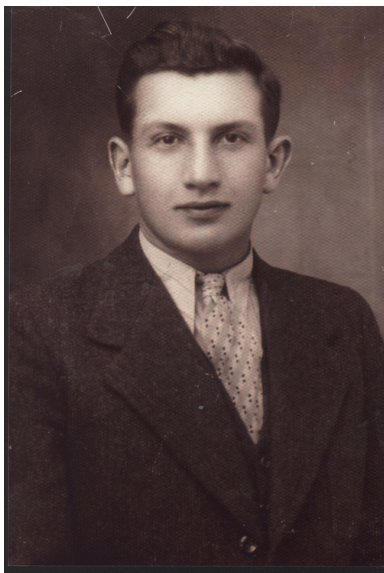
Pomiędzy 18:20 a 18:24 w dwuminutowych odstępach los swoich towarzyszy podzielił: Romuald Szemiota, urodzony w 1920 r., mieszkaniec Koła, murarz, kolporter prasy konspiracyjnej; Stefan Nawrocki, rocznik 1919, z Koła i Jan Gągorek, urodzony w 1899 r., księgowy w majątku Krzewaty, właściciel lokalu konspiracyjnego, w którym spotykali się kurierzy i członkowie konspiracyjnego Stronnictwa Narodowego. On również brał udział w pozyskiwaniu niemieckich formularzy urzędowych.

**Stefan Grądziela (fot. ze zbiorów
autora artykułu)**

**Józef Grzymski (fot. ze zbiorów
autora artykułu)**

Romuald Szemiot (fot. ze zbiorów autora artykułu)

O 18:25 ścięto Rocha Smusa, rocznik 1893, mieszkańca Dąbia nad Nerem, dwie minuty później Józefa Grzymskiego. Ten ostatni, urodzony w 1901 r., w okresie I wojny światowej był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej w rejonie kolskim, brał udział w rozbrajaniu Niemców w dniach 10-11 listopada 1918 r. w Kole, następnie walczył w obronie Lwowa i wojnie polsko-bolszewickiej. Uczestniczył też w zajęciu Wilna przez oddziały polskie pod dowództwem gen. Lucjana Żeligowskiego. Po demobilizacji pracował jako urzędnik gminy w Kościelcu, a później został sekretarzem Magistratu Miasta Kłodawy. Aktywnie działał w Związku Podoficerów, Związku Peowiaków, Lidze Obrony Przeciwlotniczej oraz Lidze Morskiej i Kolonialnej (w tej organizacji pełnił funkcje sekretarza zarządu). Był jednym z założycieli chóru męskiego w Kłodawie. Za działalność zawodową został odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi. W czasie okupacji włączył się w działania konspiracyjne organizacji wywodzącej się z przedwojennego Związku Podoficerów. Dla potrzeb organizacji załatwiał przepustki i zezwolenia niemieckie, potrzebne do okazania w czasie podróży przez Polaków. Prowadził również nasłuch audycji radiowych. Przechowywał pieniądze organizacyjne. Związek Podoficerów (ZP) podporządkowany został strukturom podziemnego Stronnictwa Narodowego w Kole, a Grzymski ps. „Wolny”, objął dowodzenie rejonem kłodawskim.

Ostatnim polskim konspiratorem, którego poddano dekapitacji, został Marian Jelicz. Podczas śledztwa udowodniono mu m.in. sporządzanie broszur konspiracyjnych na

maszynie do pisania niemieckiego
pracodawcy.

O 18:28 zginął Antoni Chwiałkowski, urodzony w 1905 r. w Zgierzu, mieszkaniec Koła, właściciel zakładu samochodowego, oraz lokalu konspiracyjnego. Podczas aresztowania znaleziono przy nim dokumenty organizacyjne. Ostatnim polskim konspiratorem, którego poddano dekapitacji, został Marian Jelicz, rocznik 1895, gorzelnik z Ponętowa. Podczas śledztwa udowodniono mu sporządzanie broszur konspiracyjnych na maszynie do pisania niemieckiego pracodawcy i wsparcie działań konspiracyjnego SN kwotą 75 marek.

W kompleksie więziennogzekucyjnym w Dreźnie przy Placu Monachijskim obecnie znajduje się siedziba miejscowej politechniki (stan obecny)

**Plac na którym wykonywano
egzekucje**

Następnie władze więzienne dokonały egzekucji trzynastoosobowej grupy konspiratorów czeskich. Egzekucji dokonał kat Alfred Roselieb, wraz z pomocnikami.

* * *

Polacy zostali pochowani 18 stycznia 1944 r., prawdopodobnie na Nowym Cmentarzu Katolickim przy ul. Bremeńskiej. W trakcie II wojny światowej w kompleksie więziennie-egzekucyjnym w Dreźnie wykonano 84 wyroki śmierci na polskich konspiratorach (żołnierzach ZWZ-AK, Komendy Obrońców Polski, „Czarnego Legionu”, „Dla Ciebie Polsko”, Kujawskiego Związku Polityczno-Literackiego, Wojskowej Organizacji Ziemi Zachodnich, Narodowej Organizacji Bojowej i Narodowych Sił Zbrojnych) działających na terenie Wielkopolski, a skazanych przez niemiecki Wyższy Sąd Krajowy w Poznaniu, na podstawie 14 spraw karnych.

COFNIJ SIĘ